

Jak nejlépe můžeme pomoci zvířatům

Každým rokem je pro potravu lidí na celém světě obětováno více než 50 miliard zvířat, v České republice zhruba 150 milionů, nepočítaje ryby. Soudobý systém chovu hospodářských zvířat v automatizovaných „továrních“ velkofarmách je poznamenán **nevýslovným utrpením**, jehož hloubka a rozsah jsou převážně většině lidí prakticky neznámé. Stejně tak je všeobecně opomíjena nezměrná **devastace přírody, znečištění vody a ovzduší**, které chov hospodářských zvířat způsobuje, jakož i bezohledné **vybíjení divokých zvířat a mýcení pralesů**, které stojí v cestě neustále se rozšiřujícím pastvinám. Vzrůstající konzumace masa a ostatních živočišných produktů je navíc zdrojem četných chorob oběhu krevního a nemocí rakovinných.

Děkujeme vám za přijetí této brožurky. Snažíme se v ní ukázat, v jakých podmínkách hospodářská zvířata v systému soudobých velkochovů žijí, jakému strádání jsou tito cítící a bolest vnímající tvorové během jejich života podrobeni, a jak i civilizované země dokázaly ponížít tyto tvory na pouhé produkční jednotky a vystavit je doslova nepředstavitelnému utrpení během jejich chovu, transportu a zabíjení na jatkách.

Statisíce, ba milióny hospodářských zvířat by byly ušetřeny velkého utrpení, kdyby každý z nás snížil spotřebu masa, mléka, mléčných výrobků a vajec. Největší pomocí však je tyto výrobky ze stravy vyloučit úplně a přijmout **vegetariánství jakožto osobní odmítnutí podílet se na utrpení ostatních tvorů**. Bylo by pro nás velkým potěšením, kdyby i tato brožurka k tomu přispěla.

Velikost národa lze soudit podle toho, jak zachází se svými zvířaty
(Mahatma Gandhi)

Tradiční chov hospodářských zvířat na rodinných hospodářstvích, v nichž jednotlivá zvířata měla dokonce svá jména, byl během posledních 50ti let změněn k nepoznání. Často desetitisíce zvířat jsou dnes vtěsnány do jediné budovy, ve které stráví celý svůj život, aniž by kdy spatřili slunce a oblohu a poznali laskavou péči nebo i minimální veterinární ošetření. **Ponížení na pouhé výrobní prostředky**, tyto citliví a bolest vnímající tvorové jsou od narození vystaveni bolestivým zákrokům – kastracím, usekávání zobáků a pařátů, uřezávání ohonů, ulamování zubů, odstraňování rohů, značkování - to vše bez použití jakýchkoliv prostředků zmírňujících bolest. Fyzické utrpení je doprovázeno velkým utrpením psychickým, způsobeným uvězněním v těsných klecích či stáních, které je příčinou napadání svých vlastních druhů, kanibalismu a u mnohých jedinců úplného mentálního zhroucení.

Bolestí naplněný život je ztížen častým zanedbáním základní péče, hrubým zacházením a někdy i úmyslným trýzněním těmi, jimž je péče o tyto tvory svěřena. Četná svědectví zemědělských a jatečných pracovníků, jakož i dokumenty získané pomocí skrytých kamer, přinášejí důkazy o krutostech páchaných na těchto bezbranných tvorech, kteří navíc nemají odvolání ani zastání při soudních jednáních vzhledem k tomu, že **přestupky zákona na ochranu zvířat proti týrání jsou běžně ignorovány**, často zamlčovány a odpovědnými orgány přehlíženy. Tito tvorové jsou tak poníženi na pouhé předměty, se kterými je možno zacházet jakýmkoliv způsobem. Hlavním požadavkem celého systému je efektivnost a zajištění co největších zisků s co nejmenšími výrobními náklady.

DRŮBEŽ

Co se počtu zvířat týče, k největšímu utrpení dochází při chovu drůbeže – a to především **nosnic** (v ČR asi **9 milionů**). Naprostá většina nosnic stráví celý svůj život v tzv. bateriových klecích, každá z nich na ploše menší než arch dopisního papíru. Znemožnění pohybu a vyloučení i těch nejzákladnějších vrozených potřeb (hrabání, popelení, budování hnízda) vede k častému napadání ostatních jedinců. Vzhledem k tomu jsou jim brzo po narození odstraněny části zobáků (vpravo nahoře), u krocanů a krůt i části pařátů. Nehybnost, ustavičné odírání o pletivo klecí (i dna klecí jsou z drátěného pletiva, do něhož jejich pařáty někdy zarostou) a boj o potravu vedou k celkovému ochrnutí, ztrátě peří, častým zraněním a zlomeninám, zaviněným též nedostatkem vápníku. Ročně jich **statisíce** v klecích zahynou (úmrtnost cca 5%).

Po zhruba jednom roce, pokud vůbec přežijí tak dlouhodobé utrpení a nehybnost, jsou tyto „vyčerpané“ slepice odvezeny na jatka; není ekonomicky výhodné je nadále krmit, jakmile jejich snáška klesne pod plánované minimum. Jak dokazují četné fotografické dokumenty, jsou tito skoro k nepoznání znetvoření tvorové (vpravo) - zbavení peří, chromí, mnozí se zlomenými pařáty a křídly - z klecí doslova vytrhávání, mnohdy spolu s dříve uhynulými druhy. **Taková je cena jednoho vejce: jeden a půl dne velkého utrpení.** Uvážíme-li, že i ptáci – jako i ostatní hospodářská zvířata – vnímají bolest a mají schopnost trpět podobně jako člověk, pak nemůžeme chov v klecích nazvat jinak než svévolným týráním.

Slepice na maso (brojleři) a ostatní drůbež jsou chovány většinou ve velkých halách (dolní obrázek); i tam je celý jejich život naplněn strádáním. Díky značnému nahromadění (zhruba 600 cm²/slepici) dochází často ke zchromnutí (27.3% z asi **140 milionů** utracených ročně v ČR). Poškození plic a bolestivé popáleniny pařátů a kůže na prsou (72%) jsou způsobeny vysokou koncentrací čpavku ve vzduchu a trusu, ve kterém jsou nuceny celý život sedět nebo stát. Při 140 milionech se jedná o nesmírné utrpení. Miliony **kohoutků**, nepotřebných pro průmysl vajec, jsou hned po vylíhnutí zlikvidovány buď udušením v plastických pytlích nebo rozemletím zaživa ve speciálních drtičích. Stejný osud potká i mnohé nosnice, jejichž znetvořená těla nejsou vhodná pro konzumaci.

SKOT

Jen málokdo ví, jak velkým utrpením procházejí telata a krávy – obzvláště ty, které jsou určeny k produkci mléka. Náhodný cestovatel sice ještě může spatřit krávy na pastvinách, z ekonomických důvodů jsou však dojnice stále častěji ustájeny v rozlehlých budovách připomínajících spíše tovární haly než stáje (vlevo nahoře); v nich pak tito citliví tvorové stráví celý svůj život. Tele, „vedlejší produkt“ průmyslu mléka, je matce odebráno v den porodu, neboť mléko pro ně určené bude sloužit za potravu lidem. Zvláště zemědělství pracovníci znají žalostný a nekonečný nářek matky, které je její tele násilím odebráno a která je už nikdy nespátí.

Osud telat je obzvláště krutý; býčci a telata, která nejsou určena k produkci mléka, jsou zavřena do klecí (vlevo) nebo poslána na jatka (název „vraždění nemluvnětek“ není nijak přehnaný). Klece jsou tak úzké, že je v nich pro tele velice obtížné si lehnout, natož se otočit; připoutání řetězem prakticky znemožní jakýkoliv pohyb. Díky vnucené nehybnosti po řadu týdnů a anemii vyvolané zvláštní stravou (maso musí být měkké a růžové!) jsou telata vysílena natolik, že jen násilím je možno je dovést do přepravních vozidel, která je odvezou na jatka. Časté násilnosti páchané na těchto bezbranných tvorech jsou navíc provázeny kastracemi, u starších jedinců upalováním rohů, ustřiháváním ohonů a jinými bolestivými zákroky prováděnými bez použití anestetik a prostředků zmírňujících bolest.

Nekonečný cyklus oplodňování dojníc (asi **300 tisíc**) je nutný k tomu, aby kráva mohla skoro nepřetržitě poskytovat mléko. Po opakovaných porodech (mnohdy již po dvou či třech) je kráva vyčerpaná natolik, že není výhodné ji nadále krmít a je tudíž poslána na jatka.

Po mnoho měsíců je dojnice intenzivně dojena a zároveň je březí, kromě 2 až 3 měsíců před porodem. Dojivost je díky hormonům a genetické manipulaci několikanásobně vyšší než je jí dáno přírodou; následkem je velmi bolestivý zánět vemene, který u některých chovů postihuje více než 50% jedinců. Utrpení je též znásobováno bolestivým nadýmáním, způsobeným stravou (kukuřice, obilniny) nevhodnou pro býložravce, jakož i neléčenými nádory, z nichž častý je nádor oka (vlevo). Nemocné a vysílené březí dojnice jsou někdy odvezeny na jatka, kde mnohdy na holé zemi a bez pomoci veterináře porodí (dolní obrázek).

Skot chovaný na maso (asi **1 milion**) má poněkud snesitelnější život díky větší volnosti. Ovšem i ten je vystaven velkému strádání, často znásobenému nedostatečnou veterinární péčí. Z průzkumu provedeného v posledních letech v souvislosti s testováním BSE v České republice vyplynulo, že skoro jedna třetina (32.5%) testovaných zvířat buď později uhynula na hospodářstvích nebo byla nuceně poražena; jde tedy ročně o **desetitisíce** zvířat, která utrpení na hospodářstvích nepřežijí.

PRASATA

Ač četnými studiemi bylo prokázáno, že prasata jsou velmi čistotná, vnímavá a vůči člověku velice přátelská zvířata, svou inteligencí převyšující dokonce psy, je s nimi většinou zacházeno ještě hůř než s ostatními hospodářskými zvířaty. Dá se říct, že mnohdy s odporem a neskrývanou nenávistí.

Březí prasnice (asi **250 tisíc**) jsou skoro po celý svůj život zavřeny v tak těsných boxech (vpravo), že se prakticky nemohou pohnout, natož se otočit. Mohou pouze stát nebo si s potížemi lehnout. Nedávný průzkum podmínek ustájení prasnic ve státech Evropské unie, provedený britskou organizací Compassion in World Farming (CIWF, léto/podzim 2008), odhalil „šokující“ podmínky, ve kterých jsou tyto inteligentní tvorové přinuceni žít. Prasata jsou velice zvědavá a aktivní zvířata, v přírodě zvyklá pohybu na rozlehlých prostorách. Uvěznění v těsných klecích (0,6 x 2,2 m) téměř bez pohnutí po celou dobu březosti způsobuje chronický stres a vede ke stereotypním, stále opakovaným pohybům, které jsou příznačné pro mentální poruchu, depresi a soustavné utrpení. S přibývajícím váhou prasnice svým tělem prakticky klec „vyplní“. Těsně před porodem, místo poskytnutí většího prostoru, je prasnice přesunuta do ještě menšího boxu (vpravo dole), v němž během dalších 5-6 týdnů kojí svá mláďata, která může ztěž vidět, natož se jich dotknout. Tento způsob uvěznění není možno označit jinak než zlovolné týrání.

Prasata na výkrm jsou většinou chována ve skupinách v kotcích (dole), někdy na podestýlce, většinou jen na betonové podlaze nebo kovových rostech, kterými jejich trus propadává. Díky značnému nahromadění, vnucené nečinnosti a omezenému pohybu dochází ke vzájemnému napadávání, zvláště slabších jedinců. Zvýšená agresivita vede k poraněním, okusování uší a zadních částí těl jejich druhů a dokonce ke kanibalismu, u těchto tvorů jinak zcela neznámému chování.

Utrpení těchto citlivých tvorů (v ČR skoro **4 miliony** poraženy ročně) je často znásobeno bezcitným zacházením. Běžné jsou též kastrace, uštipování zubů, ustříhávání ocásků a jiné bolestivé operace konané bez utišení bolesti. Jedinci, kteří po narození neprospívají, jsou běžně odpraveni ranou do hlavy nebo úderem o betonovou podlahu. Zpráva CIWF uzavírá: „.....většina prasat v EU je chována v podmínkách, které jsou nelidské a nezákonné.“

**„Kdyby jatka měla stěny ze skla, všichni bychom byli vegetariáni“
(Paul McCartney)**

V samotné České republice **desetitisíce** zvířat (slepíc miliony) zahynou na hospodářstvích díky nedbalosti, zanedbání humánních pravidel chovu a nedostatečné veterinární péči. Dalším příkladem zacházení se zvířaty coby pouhým zbožím je jejich přeprava a způsob jejich zabíjení na jatkách. Mnohá jsou zmrzačena při **nakládání** (29% slepic utrpí zlomeniny; studie CIWF, 2007) a **statistice** jich zahynou během **přepravy** na jatka díky stresu, zraněním či extrémním teplotám v polootevřených kamionech; v zimě umírají zmrznutím, v létě přehřátím a dehydratací. I těžce zraněná zvířata jsou často řetězy vlečena (uprostřed) na jatka, aby ztráty na zisku byly co nejmenší. Tisíce nemocných zvířat jsou ponechány umírat bez veterinární péče a v osamocení. Mrtvá, někdy i umírající zvířata, jsou vyhozena na hromady jako nepotřebný odpad (dolní obrázek).

Milióny zvířat (v roce 2006 zhruba 6 milionů) jsou převáženy Evropou za podmínek, které způsobují nezměrné utrpení. Jen v České republice bylo v roce 2007 vyvezeno více než 200 tisíc kusů dobytka a prasat, a to nejen do států evropských, ale i do zemí mimo Evropu, kde podle získaných dokumentů je s nimi zacházeno nepředstavitelně krutým způsobem. Jen málokdo ví o velkém utrpení statisíců zapomenutých tvorů, způsobeném tímto morálně neospravedlnitelným obchodem.

K velkému počtu zvířat, jejichž život skončí smrtí na jatkách, je nutno přičíst **tisíce** hospodářských zvířat, která zahynou při haváriích přepravních vozidel, při záplavách a jiných přírodních katastrofách, jakož i při občasných požárech hospodářských budov, v nichž pro tisíce do jediné budovy nahromaděných a v klecích uvězněných tvorů není úniku.

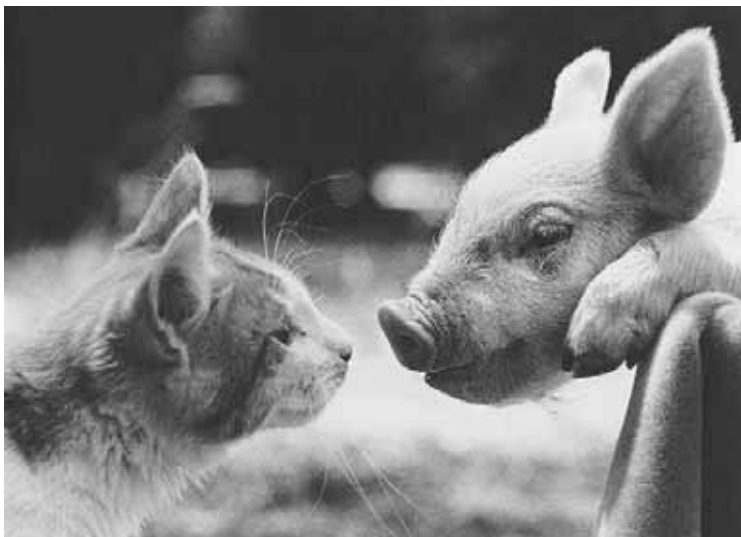
Zbývá popsat tu poslední, závěrečnou část života hospodářských zvířat. Vypsat všechno to utrpení, bolest a hrůzu před smrtí je slovy nemožné. Četní svědkové posledních chvil zvířat na **jatkách** říkají, že člověk musí být tomu přítomen, aby cele pochopil rozsah a hloubku utrpení zvířat na jatkách. Ani zde není třeba ukazovat obrázky, které – i když jakkoliv hrůzně – stěží mohou vystihnout nezměrný strach a utrpení zabíjených tvorů.

Je však nutné říci alespoň toto: zákony o humánní porážce a předpisy týkající se zacházení s hospodářskými zvířaty, platné ve většině evropských států, jsou jen málokdy přísně dodržovány. Díky stále rychlejšímu tempu zmechanizovaného zabíjení, nedostatku inspektorů, jejich časté nepřítomnosti při celém procesu porážky, nedbalosti a bezcitnosti jatečných pracovníků, obavám o splnění plánu či dokonce strachu z postihu po ohlášení páchaných krutostí a v honbě za co nejvyšším ziskem dochází často k nepředstavitelnému utrpení zabíjených zvířat. Platné předpisy navíc udávají maximální počet zvířat (v %), která mohou projít celým procesem porážky při plném vědomí. Pokud je to 1 procento (v praxi je často mnohem vyšší), tedy i v ČR jsou **statistice zvířat** ročně vhažovány do vřelé vody (u zabíjených zvířat běžný proces užívaný pro snadnější odstranění peří či změkčení kůže) zcela při vědomí nebo zažíva rozřezávány. Velké utrpení zvířat na jatkách je též provázeno častými a zamlčovanými krutostmi, kterých se na zvířatech dopouštějí sami jateční dělníci. Všechny dokumenty dosud získané pomocí skrytých kamer dokazují nejen nedodržování základních pravidel humánní porážky, ale i záměrné trýznění zvířat před porážkou – kopání, bití, bodání, dokonce i osleповání.

Důležité upozornění:

Utrpení zvířat během transportu a na jatkách by měli mít na paměti všichni, kteří kupují maso, mléčné výrobky či vejce z „**volných chovů**“, „**organicky vypěstované**“, jakož i produkty různých „**biofarm**“ a „**ekofarm**“. Za všemi se skrývá velké utrpení a mnoho bolesti.

Jaký je rozdíl mezi domácími „mazlíčky“ a zvířaty, která jíme?

Liší se od sebe snad tím, že odlišně vnímají bolest? Že mají rozdílnou schopnost trpět? Jsou snad hospodářská zvířata méně inteligentní či dokonce méně pohledná a zasluhují proto méně péče, ochrany a soucitu? Dosavadní vědecké studie emocí, vnímání bolesti a schopnosti trpět však dokazují, že takových rozdílů mezi savci a u převážné většiny obratlovců – a k nim patří drůbež i ryby – není. Musíme se tedy ptát: proč o jedny starostlivě pečujeme, chráníme je před zneužitím a krutostí - a utrpení těch druhých přehlídíme a svým jednáním jejich utrpení dokonce podporujeme?

Často slycháme různá vysvětlení či výmluvy: „**Vždyť zvířata byla pro naši potravu zabijena**“

odnepaměti“ nebo „**Tak to přece máme i v Bibli napsáno, že zvířata nám budou sloužit za potravu!**“. Či dokonce „**Vždyť já to zvíře přeci nezabíll!**“ Jak na to odpovíme?

Ano, ale i války a genocidy provázejí lidstvo odedávna – znamená to tedy, že mají dále pokračovat? A Starý zákon, popisující události v dobách před více než dvěma tisíci léty, schvaluje přeci otroctví, podmaněnost žen mužům, kruté vyhlazování „pohanských“ kmenů – což jsme od té doby nijak morálně nevyspěli? Vždyť mnoho z toho, co v minulosti bylo pokládáno za normální je, alespoň v civilizovaných zemích, dávno překonané a dnes morálně nepřijatelné! Proč se dovolávat Bible jen tam, kde se nám to hodí? A na ten poslední výrok, byl-li vůbec míněn vážně, je odpověď snadná.

Nejčastěji však slycháme: „**Maso a ostatní živočišné produkty jsou přeci důležitým zdrojem bílkovin, bez kterých není život možný!**“. Četnými studiemi však bylo prokázáno, že i přísná vegetariánská strava (vylučující maso, mléko, mléčné výrobky i vejce) je zdrojem dostatečného množství bílkovin, jakož i jiných důležitých látek a prvků, které jsou nezbytné pro udržení pevného zdraví a fyzické zdatnosti – a to i u lidí manuálně pracujících a dokonce i u atletů. Navíc nejnovější lékařské práce dokazují, že i přísná vegetariánská strava nejenom odpovídá požadavkům zdravé výživy, ale je spojena se snížením výskytu chronických, kardiovaskulárních a nádorových nemocí.

Nejsou to však jen **důvody zdravotní**, které mnohé lidi přivedou k vegetariánství. Přebujelý chov hospodářských zvířat má též za následek nezměrné ničení přírody, zánik deštných pralesů, znečištění řek a vzácných zdrojů podzemní vody, ničení ochranné ozonové vrstvy a s tím spojené oteplování naší planety, bezohledné vybití divoké zvěře a dnes již skoro neúnosnou spotřebu vody a energie. Díky ohromnému množství obilnin a ostatních plodin spotřebovaných na krmení hospodářských zvířat je jejich chov příčinou hladu a podvýživy nespočetných milionů lidí na světě.

Pro mnohé lidi, obzvláště ty mladší, jsou to především **důvody morální**, které je přivedly k vegetariánství a k odmítnutí požívat maso a ostatní výrobky odvozené ze zvířat – prostě nechťejí, aby výběr jejich stravy a pouhé uspokojení žádostí byly příčinou utrpení ostatních živých tvorů. Systém, který ponížil zvířata na pouhé animované stroje a naplnil jejich život bolestí a strachem, je nemorální. Vědomě takový systém podporovat tedy znamená nejednat morálně. A navíc: nelze ústy vyznávat respekt k ostatním živým tvorům a lásku ke zvířatům a přitom být příčinou jejich utrpení a zabíjení!

Pravá humanita musí začít u těch nejslabších.

„Lze říci, že to, co člověka činí opravdu lidským, je právě jeho schopnost pochopit, že utrpení zvířete je důležitější než požitek z kousku masa.“

(Mathew Scully)

Knihy Jana Čejky „Jejich jest království“

popisuje život a osud hospodářských zvířat v soudobém systému „továrních“ velkochově a vyzývá k soucitu s těmito našimi bližními. Knížka je souborem kapitol vybraných z knih nedávno vydaných ve Spojených státech. (142 stran, vázaná)

„.... všichni milovníci zvířat by tuto knížku měli číst.“
„.... kniha nutí k zamyšlení, zda lze lidskou důstojnost vůbec zachovat ve společnosti, která zachází s ostatními živými tvory jako s pouhými výrobními prostředky.“
„.... lze doufat, že kniha najde mnoho čtenářů a že změní jejich názor na zvířata, se kterými se denně setkávají – na svém talíři.“

Nakladatelství PRÁH, Praha 2005
www.prah.cz

Informace o životě hospodářských zvířat, zdravotních a ekologických aspektech vegetariánství a o produktech, obchodech zdravé výživy a restauracích pro vegetariány lze získat na internetových stránkách dole uvedených.

Organizace v České republice, které se zabývají ochranou zvířat a propagují vegetariánství:

Česká vegetariánská společnost	(www.vegspol.cz)
Česká společnost pro výživu a vegetariánství	(www.csvv.cz)
Ochránci hospodářských zvířat	(www.ohz.cz)
Otevři oči!	(www.otevrioci.cz)
Svoboda zvířat	(www.svobodazvirat.cz)
Společnost pro zvířata	(www.spolecnostprozvirata.cz)
Seznam organizací v ČR a zahraničí	(www.differentlife.cz/odkazy.htm)
Zdroj informací o zvířatech a jejich právech	(www.animalrights.webz.cz)

Informace o vegetariánské výživě:

<http://archiv.vegspol.cz>
www.vegspol.cz/showpage.php?name=vorsilka_plantbased
www.alfabio.com/index.php?go=produkty
www.sunfood.cz/vyrobkky.phtml
www.v-label.info/cz/home/info.html

Výrobky pro vegetariány:

Dodatečné informace, literaturu, fotografie a videozáznamy z velkochově v ČR lze získat na webu ochránci hospodářských zvířat (www.ohz.cz). **Tato brožurka byla vydána k veřejnému použití.** Brožurky pro volnou distribuci je možno získat od shora uvedených organizací nebo na adrese **ohz** (P.O.Box 192, 757 01 Valašské Meziříčí). Brožurku lze též stáhnout (pdf) na www.ohz.cz.

S vděčností bude přijat jakýkoliv finanční příspěvek pro práci ohz.

JČ, 2009

